

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 11.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.15>

УДК 331.658.15:338

О. А. Зінченко,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів суб'єктів підприємницької діяльності та інноваційного розвитку,

Криворізький національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6728-9855>

О. М. Анісімова,

д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем управління,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8016-9361>

І. Г. Сивицька,

к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-аналітики,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6528-8397>

Л. М. Кравчук,

старший викладач кафедри економіки, організації та планування

підприємств, Криворізький національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7087-4016>

**ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ПІДҐРУНТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУСПІЛЬСТВА**

O. Zinchenko,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Finance of Business Entities and Innovative Development, Kryvy Rih National University

O. Anisimova,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management Information Systems, Vasyl' Stus Donetsk National University

I. Syvytska,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing and Business Analytics, Vasyl' Stus Donetsk National University

L. Kravchuk,

Senior lecturer of the Department of Economics, Organization and Planning of Enterprises, Kryvy Rih National University Department of Economics

**THE INFORMATION SYSTEM OF THE INTELLECTUAL
DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL AS A BASIS FOR THE
ECONOMIC SECURITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES DURING THE
TRANSFORMATION OF SOCIETY**

У статті досліджено особливості функціонування системи інтелектуального розвитку людського капіталу за умов інформаційної трансформації економіки. Визначено актуальність урахування тенденцій цифровізації економіки у процесі забезпечення економічної безпеки промислових підприємств. Запропоновано концепцію формування економічної безпеки підприємства на основі інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу, у якій визначено причинно-наслідковий зв'язок між даними категоріями, базові принципи та цілі. Виокремлено ключові функціональні складники інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу. Запропоновано авторське визначення інформаційної

спроможності людського капіталу підприємства. Проаналізовано концепції щодо визначення поняття «розвиток людського капіталу». Наведено авторський підхід до трактування розвитку людського капіталу як процесу, представленого системою безперервного бізнес- навчання, удосконалення та зростання кадрів з метою зростання їх інтелектуального, інформаційного, креативного розвитку і, як наслідок, підвищення економічного розвитку підприємства та його економічної безпеки.

The article examines the peculiarities of the functioning of the system of intellectual development of human capital under the conditions of the information transformation of the economy. The relevance of taking into account the trends of digitization of the economy in the process of ensuring the economic security of industrial enterprises is determined. The concept of forming the economic security of the enterprise based on the information system of intellectual development of human capital is proposed, in which the cause-and-effect relationship between these categories, basic principles and goals are defined. The key functional components of the information system of the intellectual development of human capital are singled out, such as informational capacity, innovative and creative capacity, adaptive capacity. The author's definition of the information capacity of the human capital of the enterprise as a complex multifaceted concept is proposed, which is a qualitative characteristic of its personnel and characterizes such qualities as: the ability to quickly acquire new knowledge, the ability to quickly analyze the current and strategic situation, the skills of adaptive behavior, the experience of quick response to probable risks, the ability to quickly process information and digital arrays, the ability to quickly generate organizational decisions at any level of the enterprise's economy. Concepts regarding the definition of the concept of "development of human capital" were analyzed. The author's approach to the interpretation of the development of human capital as a process represented by a

system of continuous business training, improvement and growth of personnel with the aim of increasing their intellectual, informational, creative development and, as a result, increasing the economic development of the enterprise and its economic security is given. It has been proven that the development of human capital under the conditions of the information transformation of society should be based on the development of such qualities of employees as their adaptability, information capacity, digital literacy, flexibility, the ability to separate the necessary useful information, knowledge of foreign languages, the ability to use global databases and use them for the benefit of enterprise development.

Ключові слова: *людський капітал, система регулювання, цифрова трансформація, економічна безпека, інформаційна економіка, багаторівневе управління, інформаційна система.*

Keywords: *human capital, regulatory system, digital transformation, economic security, information economy, multi-level management, information system.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі функціонування вітчизняної економіки промислові підприємства постають перед необхідністю відповідати нагальним явищам та умовам. Такими явищами, насамперед, можна вважати надзвичайно стрімкі темпи трансформаційних змін відносно інтелектуалізації, інформатизації та екологізації суспільства. Саме вони формують принципово новий фундууючий контент для сталого зростання життєздатності, економічної безпеки та конкурентоспроможності усіх суб'єктів господарювання, а насамперед – промислових підприємств, оскільки саме такі підприємства здебільшого є флагманами прогресивних змін у суспільстві та економіці. Найважливішим

суб'єктом таких процесів постає людський капітал. Тому терміновість та актуальність дослідження суспільних та економічних передумов інтелектуального розвитку людського капіталу підприємств є беззаперечною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для створення методологічного базису даного дослідження, перш за все необхідно визначитись з ключовими теоретичними положеннями стосовно економічної безпеки підприємств, людського капіталу підприємств у їх симбіозі та взаємному впливі, а також окреслити особливості трансформаційно-інформаційних процесів в суспільстві та економіці нашої країни.

Економічну безпеку суб'єктів господарювання на всіх рівнях досліджують багато економістів- науковців з різних позицій як наукового так і прикладного характеру.

У нашому дослідженні для актуалізації положень щодо економічної безпеки підприємств будуть використані підходи авторів таких робіт, як [1-6] (детально охарактеризовані в базовому розділі нашої статті).

Зокрема охарактеризовані підходи авторів щодо визначення сутності економічної безпеки або як економічного поняття з огляду на його генезу [1], або як певного механізму або системи [2], або з точки зору ресурсного підходу [3] та прибутковості [4], або з урахуванням забезпечення максимальної ефективності матеріальних витрат [5].

Людський капітал у даній статті ми досліджуватимемо з огляду на такі доробки, як [7-9].

У праці [7] доведено вирішальну значимість людського капіталу для ефективності розвитку підприємства.

У дослідженні [8] визначається, що «людський капітал складається із знань, навичок і здоров'я, які люди інвестують і накопичують протягом свого життя, що дозволяє їм реалізувати свій потенціал як продуктивних членів суспільства».

Крім того, у роботі [8] доведено, що «інвестиції в людей через харчування, охорону здоров'я, якісну освіту, робочі місця та навички допомагають розвивати людський капітал, а це є ключовим для подолання крайньої бідності та створення більш інклюзивних суспільств.

В аналітичному огляді [9] наводяться докази важливого значення людського капіталу у формуванні економічних результатів країни, при чому стверджується, що «Існують вагомі аргументи на користь державних інвестицій у високоякісну освіту, оскільки це призводить до низки економічних результатів країни, а також ширших соціальних результатів як для окремих осіб, так і для суспільства». В роботі [9] також обґрунтовується підвищення економічної прибутковості та ширших соціальних результатів за рахунок державних інвестицій у людський капітал.

Роль цифрових процесів в економіці за умов інформаційного суспільства буде проаналізована нами у даній роботі на основі таких досліджень, як [10 -12].

Вплив цифровізації, діджиталізації на економічну ефективність наведено в роботі [10]. Автори цієї роботи запропонували діджиталізацію визначати як «трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами. Ключовою ознакою подібних трансформацій є значні покращення якості бізнес-процесів, скорочення грошових і часових витрат на їх підтримку».

Автор статті [11] пропонує власне бачення процесів впливу діджиталізації на бізнес-моделі та інші господарські процеси та пропонує їх структурування, а також досліджує інструменти цифрової трансформації.

У статті [12] науковці вивчають вплив діджиталізації на базові економічні процеси підприємств та на їх конкурентоспроможність за умов цифрової економіки.

Отже, вивчення питання системного інтелектуального розвитку людського капіталу у контексті його впливу на економічну безпеку промислового підприємства з урахуванням чинників цифрової трансформації суспільства потребують додаткового висвітлення та опрацювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження можна вважати питання окреслення особливостей формування економічної безпеки підприємства на основі удосконалення системи інтелектуального розвитку людського капіталу промислових підприємств на інформаційно-діджиталізаційній основі з урахуванням специфіки трансформаційних процесів у суспільстві. На основі цієї мети були виокремлені та виконані такі завдання як: актуалізація необхідності перенесення акцентів на інтелектуальний розвиток людського капіталу в контексті інформаційності; визначення ролі інтелектуального розвитку людського капіталу для формування економічної безпеки промислового підприємства; розробка базової концепції та особливостей формування економічної безпеки підприємства на основі інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу; виокремлення функціональних складників інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час формування кардинально нового ідейного насичення даного етапу розвитку світового суспільства протягом останніх декількох років виявляються певні специфічні напрямки такого розвитку. Загальносвітові тенденції трансформації кожного суспільства значно змінюють свій вектор. Такі тенденції мають прямий або опосередкований вплив на усі країни. Трансформації даного етапу розвитку мають ознаки глобалізації, пришвидшення, інформаційності та діджиталізації. Для кожної, без виключення, країни значно змінюються як їх можливості та перспективи, так і ризики та небезпеки. І промислові підприємства

найпершими визначають такі перспективи та постають перед такими проблемами, оскільки підприємства представляють собою ключову первинну ланку формування усіх економічних процесів країни. Здебільшого вони є фундаторами та рушіями прогресивних змін. Промислові підприємства виступають у якості головних джерел інвестиційних ресурсів практично для всіх щаблів економіки. Чим вищим буде сформований рівень ефективності, економічної безпеки, економічної стійкості та конкурентоспроможності на рівні підприємств, тим, у кінцевому підсумку, буде вищим обсяг інвестиційних ресурсів країни та її загальний економічний рівень. На даний час для підприємств постає дилема – забезпечення високих рівнів ефективності за умов мінімізації ризиків. Отже, як і в кожній біфуркаційній точці розвитку суспільства, кожне підприємство наразі повинне поставити на чільне місце питання забезпечення своєї економічної безпеки.

Кожен дослідник трактує сутність поняття «економічна безпека» з огляду на свої наукові позиції та у залежності від напрямків їх досліджень виокремлює певні особливі аспекти даного поняття. Найбільшу увагу науковці приділяють вивченню економічної безпеки саме підприємств.

Так, автор роботи [1] економічну безпеку визначає у якості об'єктивного складного економічного поняття з точки зору його генези та сутності.

У роботі [2] економічна безпека підприємства розглядається здебільшого у якості певного механізму або системи, яка базується на оцінці та аналітичному коригуванні ефективності використання інвестиційних ресурсів задля підвищення конкурентоспроможності та безпеки економічного розвитку промислових підприємств, а крім того трактується як перманентний процес досягнення оптимального рівня ефективності застосовуваних інвестицій промислового підприємства (з урахуванням впливів значної кількості видів ризиків і загроз його функціонуванню), які мають на меті досягнення стабільності таких підприємств.

Виходячи з базових контекстів дослідження [3] економічна безпека підприємства визначається в першу чергу з точки зору ресурсних орієнтирів, домінуванням ролі підвищенням ефективності застосовуваних на промислових підприємствах інвестиційних ресурсів. У роботі [4] також вбачається ресурсний підхід, у ній пропонується орієнтуватись на підвищення прибутковості інвестицій та активів підприємства. У дослідженні [5] найбільші акценти при вивченні економічної безпеки підприємства пропонується перенести на забезпечення максимальної ефективності матеріальних витрат (зокрема, енергетичних ресурсів).

Крім того науковці, вивчаючи економічну безпеку підприємства, виокремлюють значну кількість підходів, наприклад такі як захищеність бізнесу від небезпек, від негативного впливу деструктивних чинників, як усунення або нівелювання загроз, визначають певну класифікацію ризиків та/або процесів щодо їх усунення. Так, у роботі [4] автори стверджують, що «економічна безпека підприємства включає економічну безпеку діяльності підприємства, репутаційну безпеку та безпеку зовнішнього середовища» [4] та пропонують визначати репутаційну безпеку підприємства як «забезпечення бездоганної репутації підприємства та відсутність негативних інформаційних повідомлень про діяльність підприємства» [4].

Отже, базуючись на розглянутих вище підходах науковців, можна сформулювати власні методологічні підходи до окреслення базових моментів формування економічної безпеки промислових підприємств шляхом забезпечення інтелектуального розвитку їх людського капіталу. Важливо дослідити це питання з позиції загроз, які виникають перед підприємствами в трансформаційних умовах.

Базуватимемось у нашій роботі на тому, що найбільш признаний, класичний підхід до визначення людського капіталу – це той підхід, який здебільшого констатується економістами ще з минулого сторіччя. Згідно

такого підходу людський капітал виступає у якості певного капіталу, представленого інтелектуальними здібностями, інноваційними здатностями, практичними навичками, які здобуті безпосередньо під час процесу господарської діяльності людей. Як Г. Беккер так і Т.Шульц [7] не лише започаткували використання даної категорії, але і обґрунтували наявність людського капіталу як об'єктивного економічного явища, оскільки визначили, що (за умов інвестування у людський капітал) дохід підприємства зростає більш швидкими темпами, ніж «інвестиції в споруди, обладнання, запаси». І у якості рушійної фінансової сили пришвидшеного економічного зростання цитовані нами класики вбачали саме інвестиції у людський капітал. Послідовники цих учених також здебільшого трактували сутність людського капіталу у якості придбаних знань, навичок та спроможностей, натомість інвестиції до людського капіталу детермінували як певну сукупність витрат на отримання освіти, підвищення кваліфікації, здобуття відповідних соціально-комунікативних якостей тощо. Більшість учених визначають освіту як вирішальний фактор розвитку людського капіталу та запоруку досягнення високого рівня економічного розвитку як країни в цілому, так і кожного її суб'єкта, у тому числі підприємства. Важливо, що згідно теорії людського капіталу, специфічні якості кожної людини як особистості, представляють собою певний вид капіталу. І від ефективності використання такого капіталу залежать загальні показники економічної ефективності та економічного розвитку підприємства. В цілому погоджуючись з такою позицією дослідників, вважаємо за доцільне (за теперішніх умов інформаційних та цифрових трансформацій у суспільстві та економіці) виокремити у категорії «людський капітал» саме ту структуру його системного розвитку, яка відповідає найбільшій ефективності його формування.

Із незліченного переліку характеристик та складників людського капіталу, які протягом декількох десятиріч у тому чи іншому контексті

пропонують науковці, виокремимо лише ті, які за умов, що склалися наразі, будуть актуальними протягом періоду адаптування вітчизняних підприємств до інформаційної економіки.

У роботі [8] стосовно людського капіталу визначено, що «межа навичок швидко рухається, створюючи як можливості, так і ризики. З'являється все більше доказів того, що, якщо країни не зміцнять свій людський капітал, вони не зможуть досягти стійкого економічного зростання, не матимуть робочої сили, підготовленої для більш висококваліфікованих робіт майбутнього, і не зможуть ефективно конкурувати в глобальній економіці. Ціна бездіяльності щодо розвитку людського капіталу зростає».

Важливим елементом процесу забезпечення економічної безпеки за сучасних умов є своєчасна адаптація кожного працівника підприємства до інформаційного витку розвитку суспільства, якому властиві глобалізм, інтернаціональність, швидкі темпи, інформаційність, а також домінування цифрових технологій та процесів, іншими словами - інформаційна спроможність працівників. З нашої точки зору, інформаційна спроможність людського капіталу підприємства є складним багатогранним поняттям, яке представляє собою якісну характеристику його персоналу та характеризує такі його якості як: спроможність швидкого отримання нових знань, спроможність швидкого аналізування поточної та стратегічної ситуації, навички адаптаційної поведінки, досвід швидкого реагування на ймовірні ризики, наявність інструментарію для швидкої обробки інформаційно-цифрових масивів, спроможність швидкої генерації управлінських рішень на будь-якому щаблі управління підприємства. І, наважливіше, кожен працівник підприємства при цьому повинен бути мотивованим на досягнення загальної мети діяльності підприємства, мати конкретне функціональне спрямування та орієнтування в загальному організаційно-економічному механізмі функціонування підприємства. Такі положення дозволяють нам

запропонувати авторське бачення концепції формування економічної безпеки промислового підприємства на основі інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу (рис.1).

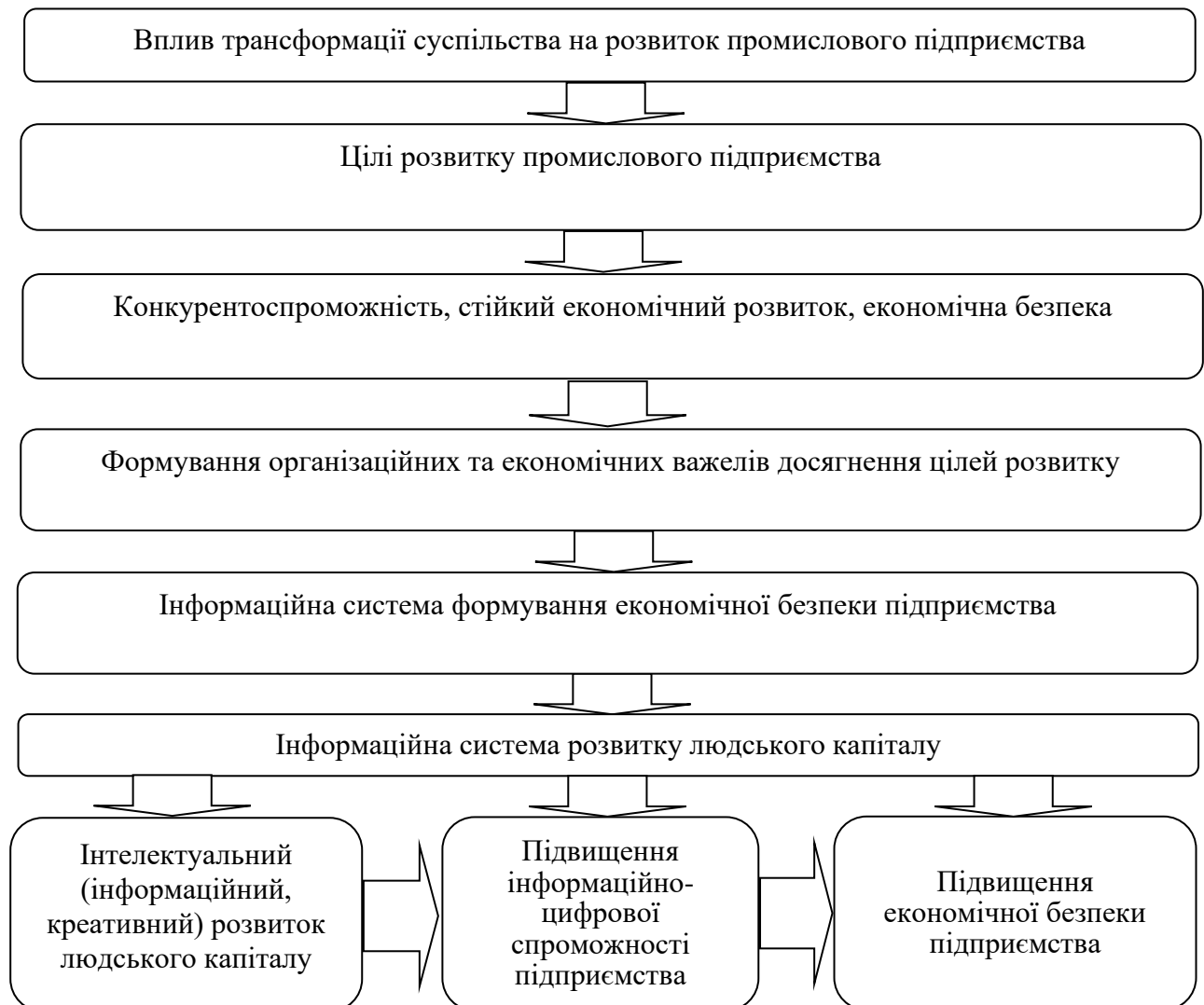

Рис. 1. Концепція формування економічної безпеки підприємства на основі інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу

Джерело: Розроблено авторами

Для дотримання високого рівня економічної безпеки підприємства, увагу доцільно акцентувати на розробці певного комплексу дій, зорієнтованих на нівелювання негативних впливів ризиків та небезпек.

Для цього визначаються у якості домінуючих етапів у характеристиках такої безпеки: розробка заходів щодо найбільш ефективного використання ресурсів у процесі господарювання; досягнення таких орієнтирів, які формуються за рахунок прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

У запропонованій нами концепції ми приділяємо увагу базовим складовим системи забезпечення економічної безпеки, у першу чергу- її об'єкту, предмету та механізму її організації, вивченню особливостей такої організації, що важливо в умовах трансформаційної економіки. Важливо також при дослідженні інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу визначити її базові функції, принципи та їх характерні особливості. У ній, як і у кожній системі згідно класичних підходів можна виокремити такі функції як аналіз та діагностування; вимірювання та оцінка отриманої інформації; стратегічне, поточне та оперативне планування; організаційні заходи; стимулювання та мотивація; контроль.

У якості принципів функціонування досліджуваної системи можна виокремити такі як орієнтування на досягнення мети, системність, стратегічність, гнучкість, адаптованість, функціональність, комплексність, процесність та функціональність. При цьому саме у системності та комплексності інтелектуального розвитку людського капіталу полягає запорука стабільного економічного розвитку промислового підприємства з метою підвищення його економічної безпеки, оскільки людина безпосередньо постає як суб'єктом, так і об'єктом економічної діяльності.

Щодо особливостей впровадження інформаційної економіки у різних регіонах планети загальновідомим є той факт, що у тих регіонах, країнах та галузях, де людський капітал більш нерозвинений, інвестиції в економічні процеси не мають відповідного економічного ефекту. Проведення аналізу та діагностування за допомогою аналізу слабких місць допомогло виявити, що найбільш блокуючими факторами під час забезпечення економічного розвитку та економічної безпеки підприємств (та, навіть, цілих галузей

економіки) є низький рівень сприйняття персоналом вимог цифрової трансформації суспільства. У якості одного з ключових чинників, які стримують розвиток інформаційної економіки доречно виокремити низький рівень інформаційної спроможності персоналу. Даний економічний термін наразі широко використовується економістами та включає до себе значну кількість складників.

Щонайперше, з метою підвищення рівня інформаційної спроможності персоналу, пропонуємо акцентувати увагу на необхідності стимулювання на рівні підприємств таких складників людського капіталу, як:

- зацікавленість персоналу у прогресивних змінах;
 - адаптивність;
 - наявність достатньої кваліфікації в цифровій сфері;
 - спроможність до оперативного поглиблення знань інформаційних технологій прямо на робочому місці;
 - високий когнітивний рівень;
 - високий рівень інноваційно-креативного розвитку людського капіталу.
- Запропонований перелік складників є далеко не вичерпним. Він окреслений нами з огляду на досягнення економічних результатів підприємств.

Дослідження, які щорічно проводять аналітики для порівняння рівней інформаційної спроможності людського капіталу різних країн свідчать про високий потенціал українців щодо даної характеристики. Тому вітчизняні підприємства в умовах глобалізаційних та трансформаційних змін повинні всебічно сприяти розвиненню даного потенціалу їх людського капіталу.

Інформаційна система інтелектуального розвитку людського капіталу підприємства, на нашу думку, у якості базових функціональних складників повинна мати такі підсистеми: стратегічну, інформаційно-аналітичну, адаптаційну, мотиваційну та значну кількість підсистем нижчого порядку. Схематично функціональні складники інформаційної системи

інтелектуального розвитку людського капіталу можна представити таким чином (рис. 2).

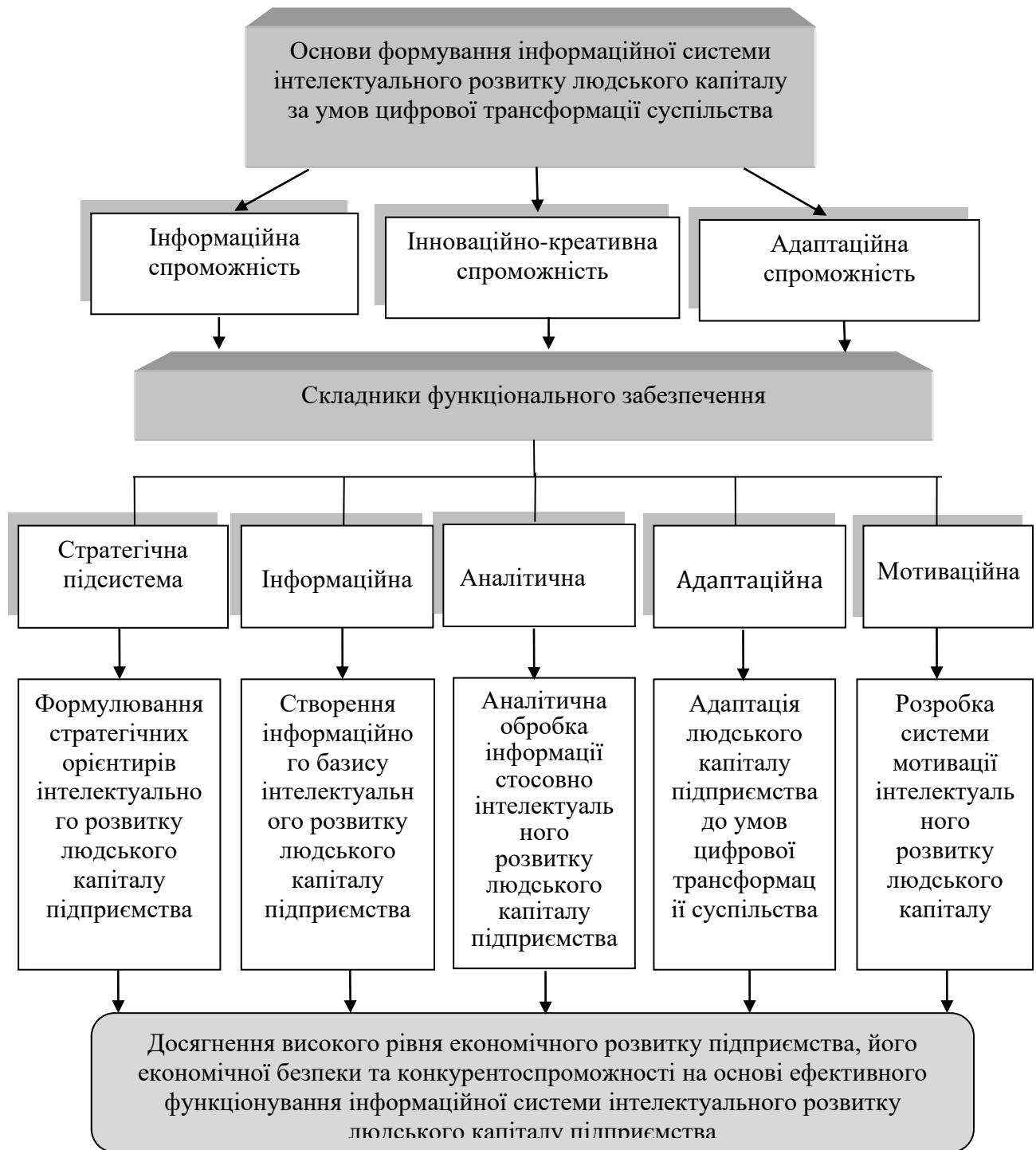

Рис. 2.- Функціональні складники інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу

Джерело: Розроблено авторами

Як бачимо, інформаційна система інтелектуального розвитку людського капіталу, виходячи із специфіки процесів цифрової трансформації суспільства має абсолютно гнучку та адаптовану структуру.

Вона може включати у себе безліч підсистем нижчого порядку. Однак, загальним для кожного її складника (функціонального, ресурсного, інформаційного, адаптаційного тощо) є те, що його використання спрямоване на підвищення ефективності функціонування підприємства в цілому, і, врешті рещт, на зростання його економічної безпеки. Критерії підвищення такої безпеки в сучасній економіці мають бути ключовими та вирішальними.

Важливими при цьому є необхідність урахування часового фактору, оскільки за умов зростання цифровізації та інформаційності усіх процесів у суспільстві та економіці час постає у якості найважливішого фактору. Будь-які досягнення підприємства, які можна визначити класичними способами можуть бути помножені на нуль за умови їх несвоєчасного впровадження. Іншими словами, підприємствам наразі необхідно постійно вивіряти актуальність та ефективність усіх складників досліджуваної нами системи.

Виходитимемо із загальноприйнятої концепції щодо визначення розвитку людського капіталу у якості певного комплексу дій керівництва підприємства щодо організаційного, мотиваційного та економічно стимулюючого характеру та провадження системи взаємозв'язаних психологічних, педагогічних та соціальних впливів. Аксиоматичним є трактування розвитку людського капіталу у якості безперервного процесу професійного навчання та підвищення можливостей здійснення нових виробничих функцій. Інші науковці визначають такий розвиток як уже сформовані на певний період часу уміння працівників.

Наведемо нашу точку зору на трактування розвитку людського капіталу – як поняття, що є процесом представленим як система безперервного бізнес-навчання, удосконалення та зростання кадрів з метою підвищення їх

інтелектуального, інформаційного, креативного розвитку і, як наслідок, підвищення економічного розвитку підприємства та його економічної безпеки. Розвиток людського капіталу за умов інформаційної та цифрової трансформації суспільства, з нашої точки зору, повинен базуватись на розвитку таких якостей працівників, як їх адаптаційна спроможність, інформаційна спроможність, цифрова грамотність, гнучкість, уміння сепарувати необхідну корисну інформацію, знання іноземних мов, уміння користуватись глобальними базами даних та використовувати їх на користь розвитку підприємства. Метою такого розвитку визначатимемо максимально ефективне виконання працівниками виробничих функцій за мінімальні терміни з використанням позитивних та з нівелюванням негативних чинників інформаційного суспільства. Виокремити можна зпершу розвинення інформаційної спроможності робітників, цифрові здібності та володіння іноземними мовами, які виступатимуть вирішальними професійними характеристиками у найближчі роки. Також важливим є інноваційно-креативна активність працівників, яка має вектор зростання ефективності підприємства та його економічної безпеки. Такі властивості персоналу потребують додаткової мотивації, яка є важливим складником зацікавлення робітників в ефективності підприємства та його економічній безпеці. Важливим моментом при цьому дослідники вважають також ресурсний потенціал підприємств, їх ринкове позиціонування, економічний стан, а головне – їх політику щодо інформаційності та інтелектуалізації персоналу, формування необхідних навичок, що спроможні сформувати економічну безпеку підприємства в умовах інформатизації суспільства. Наприклад, загальновідомо, що для відповідності та конкурентоспроможності в цифровому суспільстві, необхідно, щоб людський капітал був забезпечений цифровими навичками.

Складники інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу є доволі складною підсистемою, яка має певну структуру, унікальна для кожного підприємства, а також є залежною від формату, функціоналу та традицій кожного конкретного підприємства. Функціонально такі складники повинні бути гармонійно адаптовані до організаційно-економічного механізму управління підприємством.

Висновки. Таким чином, запропоновані у роботі підходи до удосконалення інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу покликані сприяти підвищенню економічної безпеки промислових підприємств, рівня її економічного розвитку та конкурентоспроможності. Обґрунтовано актуальність сприяння інтелектуального та інформаційного розвитку людського капіталу за умов становлення інформаційного суспільства. Окреслено базові особливості інтелектуального розвитку людського капіталу. Визначено його вплив на формування економічної безпеки промислового підприємства. Запропоновано авторське бачення базової концепції та особливостей формування економічної безпеки підприємства на основі інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу. На цій основі виокремлено функціональні складники інформаційної системи інтелектуального розвитку людського капіталу.

В подальших дослідженнях доцільно було б приділити увагу розробці методичного інструментарію вимірювання, діагностування та моделювання функціонування такої системи.

Література

1. Petrunenko Ia., Khmarska I., Tkachenko T., Koptieva H., Komandrovskaya V. The Importance of Small and Medium Enterprises in the Economic Development of Eastern Europe. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 2021. Vol. 17. P. 898–910.

2. Тульчинська С. О., Чорній Б. П., Салоїд С. В. Механізм оцінювання залучення інвестиційних ресурсів як засіб забезпечення економічної безпеки промислових підприємств: монографія. Київ, Вид-во ФОП Кожуковський І.І, 2018. 170 с.

3. Салоїд С. В. Механізм управління економічною безпекою підприємства: теоретичний аспект електропостачання. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2017. Вип. 14. С. 250–255.

4. Манцуров І. Г., Нусінова О. В. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємств. *Ефективна економіка*. 2011. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=680> (дата звернення 01.05.2024).

5. Франчук В. І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: монографія. Львів. ЛДУВС. 2010. 440 с.

6. Popelo O., Shaposhnykov K., Popelo O., Hrubliak O., Malysh V., Lysenko Z. The influence of digitalization on the innovative strategy of the industrial enterprises development in the context of ensuring economic security. *International Journal of Safety and Security Engineering*. 2023. Vol. 13, No. 1, P. 39-49. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7953/стаття%201.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 01.05.2024).

7. Schultz T. Reflections on Investment in Man. *Journal of Political Economy*. Vol. 70, № 5, Part 2: Investment in Human Beings (Oct., 1962). P. 1-6. URL: <https://www.jstor.org/stable/1829102> (дата звернення 01.05.2024).

8. The Human Capital Project: Frequently Asked Questions. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital/brief/the-human-capital-project-frequently-asked-questions> (дата звернення: 02.05.2024). Назва з екрана.

9. ОЕСІД. The importance of human capital for economic outcomes. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7b4325d9-en/index.html?itemId=/content/component/7b4325d9-en> (дата звернення: 15.04.2024). Назва з екрана.

10. Zhygalkevych Z., Zalutskyi R. Improving the quality of business processes of enterprises based on digitization. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 2(13), С. 84-92. URL: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/2-2023-9.pdf> DOI: 10.30857/2786-5398.2023.2.9

11. Лісова Р. М. Вплив діджиталізації на бізнес-моделі: етапи та інструменти цифрової трансформації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 24 (2). С. 114–118.

12. Устенко М. О., Руських А. О. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 181–192.

References

1. Petrunenko, Ia., Khmarska, I., Tkachenko, T., Koptieva, H. and Komandrovskaya, V. (2021), “The Importance of Small and Medium Enterprises in the Economic Development of Eastern Europe”, *WSEAS Transactions on Environment and Development*, vol. 17, pp. 898-910.

2. Tulchynska, S. O., Chornii, B. P. and Saloid, S. V. (2018), “Mekhanizm otsiniuvannya zaluchennia investytsiinykh resursiv yak zasib zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv: monohrafiia [A mechanism for assessing the attraction of investment resources as a means of ensuring the economic security of industrial enterprises], Vyd-vo FOP Kozhukovskiy I.I, Kyiv, Ukrainian.

3. Saloid, S. V. (2017), “The mechanism of enterprise economic security management: theoretical aspect of power supply”, *Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI»*. vol. 14., pp. 250–255.

4. Mantsurov, I. H. and Nusinova, O. V. (2011), “Building a hierarchical structure of components of economic security of enterprises”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?op=1&z=680> (Accessed 1 Oct. 2024).

5. Franchuk, V. I. (2010), *Osoblyvosti orhanizatsii systemy ekonomichnoi bezpeky vitchyznianskykh aktsionerskykh tovarystv v umovakh transformatsiinoi*

ekonomiky: monohrafiia [Peculiarities of Organisation of the System of Economic Security of Domestic Joint-Stock Companies in the Context of Transformation Economy], LDUVS, Lviv, Ukrainian.

6. Popelo, O., Shaposhnykov, K., Popelo, O., Hrubliak, O., Malys, V. and Lysenko, Z. (2023), “The influence of digitalization on the innovative strategy of the industrial enterprises development in the context of ensuring economic security”, *International Journal of Safety and Security Engineering*, vol. 13, no. 1, pp. 39-49, available at: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7953/стаття%201.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Accessed 1 Oct. 2024).

7. Schultz, T. (1962), “Reflections on Investment in Man”, *Journal of Political Economy*. vol. 70, no 5, Part 2: Investment in Human Beings (Oct., 1962), pp. 1-6, available at: <https://www.jstor.org/stable/1829102> (Accessed 1 Oct. 2024).

8. The Human Capital Project: Frequently Asked Questions, available at: <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital/brief/the-human-capital-project-frequently-asked-questions> (Accessed 2 Oct. 2024).

9. OECD (2022), “The importance of human capital for economic outcomes”, available at: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7b4325d9-en/index.html?itemId=/content/component/7b4325d9-en> (Accessed 15 Oct. 2024).

10. Zhygalkevych, Z. and Zalutskyi, R. (2023), “Improving the quality of business processes of enterprises based on digitization”, *Zhurnal stratehichnykh ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 2(13), pp. 84-92. available at: <https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/08/2-2023-9.pdf> (Accessed 2 Oct. 2024). DOI: 10.30857/2786-5398.2023.2.9

11. Lisova, R. M. (2019), “Impact of digitalization on business models: stages and tools of digital transformation”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 24 (2), pp. 114–118.

12. Ustenko, M. O. and Rus'kykh, A. O. (2019), “Digitalization: the basis of enterprise competitiveness in the digital economy”, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 68, pp. 181–192.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2024 р.